

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Ondřeje Bradáče „Biologické a s biologií související koncepce agrese se zvláštním přihlédnutím k její hormonální regulaci.

Předložená diplomová práce se zabývá novodobými koncepcemi agresivity, což je téma, které v minulosti vzbuzovalo velmi silné vášně a jehož chápání mělo celou řadu praktických implikací počínaje výchovou a konče soudní odpovědností. Právě kvůli nesouměřitelnosti východisek jednotlivých autorů je to však téma vysoce náročné a vyžaduje množství znalostí z několika vědních oborů.

Práce se tradičně skládá z teoretické a empirické části. V teoretické části autor představuje celou plejádu teorií agrese a teorií s agresí souvisejících, a to počínaje I. Kantem, přes S. Freuda, K. Lorenze až po téměř recentní práci R. Wranghama a D. Petersona o „démonických samcích“. Zde je potřeba vyzdvihnout autorovu rozsáhlou znalost příslušné literatury. Jednotlivé koncepty jsou představeny jasně a čtivým způsobem. Nicméně nejsem si jist, zda takto široce pojaté téma je v konci účelné, protože nedovoluje jít dále než za konspektování jednotlivých děl, a zda tento aspekt neměl být detailněji konzultován se školitelem. Autor sám přiznává: „není mým cílem podrobovat jednotlivé koncepce kritice“ (s. 43) a skutečně tak nečiní. V práci tedy až na výjimky (např. Lorenzova kritika behaviorismu) nenajdeme reflexe uváděných koncepcí, přestože reakce např. na Lorenzovu knihu „Takzvané zlo“ byly masivní, a to i v rámci samotné etologie. Mnohem přínosnější než uvádění jednotlivých koncepcí formou defilé by mi proto přišlo zúžení záběru práce na některé z nich, např. koncepce již zmíněného Lorenze a z něj vycházející práce Eibl-Eibesfeldta v kontextu prací, které je kritizují a zároveň rozboru empirické podpory jednotlivých konceptů. To se nabízí také vzhledem k tomu, že autor se v konci teoretické části práce věnuje vztahu hormonálních korelátů agrese. Nicméně zde je čtenář pouze seznámen s jednotlivými studiemi zcela bez vztahu k dříve uváděným teoretickým konceptům. Jednotlivé práce jsou navíc uváděny chronologicky včetně řady metodologických detailů, což činí tuto pasáž těžce stravitelnou.

Empirická část práce testuje tzv. hypotézu výzvy, která ve stručnosti předpokládá, že situační změna v hladinách volného testosteronu závisí na bazálních hladinách tohoto hormonu. Samotný experiment je vystavěn na propracovaném designu v kontextu virtuálního seznamování u adolescentů. Je nutné ocenit vysoké úsilí, které bezpochyby autor musel pro získání dat vynaložit. Výsledky studie ukazují jednak na vztah mezi změnou výše hladin testosteronu v kompetiční situaci a bazální hladinou testosteronu. Dále byla zjištěna pozitivní korelace mezi bazální hladinou testosteronu a celkovým skórem v dotazníku „agresivity“. Co se týče analýzy dat, bylo by vhodnější

snížit šance na chybu I druhu použitím ANOVy s opakovanými měřeními, spíše než množství t-testů. Obdobně vzhledem k množství prováděných korelačních analýz by bylo vhodnější použít korekci pro opakované testy. Na základě výsledků předchozích studií je také otázkou, zda některé asociace mohou být natolik silné, aby mohly při daném vzorku vykazovat signifikantní vztah. V metodice mi pak zcela chybí popis provedení hormonálních analýz (jsem si vědom toho, že analýzy byly prováděny servisním pracovištěm, popisem postupu však autor ukazuje, že rozumí tomu, jak byly výsledné hodnoty získány). Co se diskuze týče, oceňuji, že autor si je vědom limitů vlastní studie. Zcela mi zde chybí kontextualizace vlastní práce s jinými obdobnými studiemi v této oblasti.

Moje celkové hodnocení předložené práce je ambivalentní. Přestože oceňuji autorovy široké znalosti uvedené, často nepřehledné, problematiky, chybí mi jeho vlastní vklad. Obdobně velmi zajímavá empirická studie by si zasloužila zasazení do kontextu, což v práci zcela chybí. Vzhledem k výše uvedenému navrhuji hodnocení mezi velmi dobře až dobře s tím, že finální rozhodnutí nechávám odvislé od průběhu obhajoby.

V Praze 31/5/2013

doc. Mgr. Jan Havlíček, Ph.D